אוהב ישראל — פרשת שמות

בילקוט ויאמר משה אסורה נא ואראה. ר' יוחנן אומר שלש פסיעות פסע משה ריש לקיש אומר לא פסע אלא צווארו עקם. אמר הקב"ה נצטערת לראות חייך שאגלה עליך מיד ויקרא אליו ה' מתוך הסנה. משה משה. ויאמר הנני. אמר הקב"ה אתה אמרת הנני חייך אף אני בלשון הזה עונה שנאמר אז תקרא וה' יענה תשוע ויאמר הנני עכ"ל. ונראה כי ר' יוחנן אמר שלש פסיעות פסע משה דרש זה כי כתיב באותו ענין שלש תיבות אסורה נא ואראה. והענין הוא כי באותו שעה שנתגלה השי"ת למשה היה הולך ממדרגה למדרגה ופסע שלש פסיעות ר"ל מעשיה ליצירה ומעולם היצירה לבריאה ומבריאה פסע עד שבא לעלמא דאצילותא קדישא. וריש לקיש אמר לא פסע. ר"ל דבוודאי לא היה צריך לפסוע כי כבר היה במדריגה הגדולה זאת שהוא עולם האצילות רק שצווארו עקם. ר"ל שהשיג השגה גדולה מאוד והוא משל כאדם שמעקם צווארו. ורואה דבר מה. אמר הקב"ה אתה אמרת הנני והיינו שמסרת את עצמך להשיג אותי חייך אף אני בלשון הזה עונה ר"ל שגם אני כביכול אמסור עצמי למי שירצה להשיג אותי שנאמר אז תקרא והיינו שתרצה לקרוא א"ז שהוא מספר ח' ר"ל ח' אותיו' יהו"ה אדנ"י. וה' יענה כ"מ שנאמר וה' הוא ובית דינו ר"ל שם יהו"ה ובית דינו הוא מלכות קדישא והיא בחי' שם אדנ"י. תשוע. ר"ל שתרצה להשיג את הבוב"ה בכל המדרגות שהם יותר גבוה. ויאמר הנני היינו הנני בכל המדריגות. והבן:

ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו ותעל שועתם אל האלקים מן העבודה. הענין הוא כי האדם אשר הוא בצרה ר"ל וצריך לזעוק אל הבוב"ה להושיע אותו מצרתו אזי העיקר הוא שלא ישים על לבו צרת עצמו רק על מה שמבטלין אותו מעבודתו ית' ואז כל התפלות שלו יהיה להם עליה בשביל שאינו מתפלל ע"ע רק שמצרף צרת השכינה בתפלתו וזהו פי' ויאנחו ב"י מן העבודה. היינו על מה שהמצרים הי' מבטלים אותם מעבודת השי"ת. ותעל שועת' אל האלהים מן העבודה. היינו שהיה עליה לכל התפלות שהתפללו ונשלח להם הישועה מחמת שצרפו ג"כ מה שהמצרים מבטלים אותם מעבודתו ית"ש:

ויאמר אליו ה' מזה בידך גו' ויהי לנחש וינס משה גו' וישלח ידו ויחזק בו ויהי למטה בכפו. נראה ברמז הכתוב ע"פ מאמר רבותינו ז"ל שלשה בדקן הקב"ה ומצאן כו' קין ובלעם וחזקיה וכו' ולכאורה יש להקשות גם על משה רבינו ע"ה דכשאמר לו השי"ת מה זה בידך הי"ל הלא ידעת ה' ונראה בישוב זה כשנחקור על שמצינו בתוה"ק שדבר יקרא בכמה שמות כמו מטה משענת מקל והלא הכל הוא דבר אחד ולמה נשתנה שמו בכמה שמות ונראה דהתוה"ק קראו בשם לכל דבר לפי עניניו. דכשאדם זקן הולך ומקלו בידו אז נקרא זה המקל משענת על שהוא לו לסמיכה ולמשענת. אבל מי שהוא רך בשנים והולך במקל בוודאי לא למשענת אחזו בידו כ"א לכבוד ולתפארת. ואז נקרא בשם מטה מלשון הטיי' על שהוא מטה אותו בידו הילך והילך כדרך הבחורים אשר אוחזים

מטה בידם. וכשאדם נוטלו להכות בו אז נק' מקל ע"ש ונקלה אחיך לעיניך. ובזה יבואר מ"ש בירמיה א' מה אתה רואה ירמיהו ואומר מקל שקד אני רואה. ויאמר ה' היטבת לראות כי שוקד אני על דברי לעשותו. ולהלן נאמר מה אתה רואה ויאמר סיר נפוח אני רואה. ולכאורה יפלא מאוד האיך שייך לומר היטבת לראית וכי הוא בעצמו רואה זאת הלא כל האדם יראה שהוא דבר זה. וגם מפני מה לא נאמר אצל סיר נפוח היטבת לראות. אבל לפי דרכנו ניחא שהשי"ת הראה לו מקל סתם שאינו ביד שום אדם ואז אינו ידוע לאדם פשוט איך לקרותו ולכנותו בא' מג' שמות הנ"ל. ולמה הוא מעותד אם למקל אם למשענת אם למטה ואעפ"כ השכיל ירמיה בדעתו שהוא לרדות בו בני אדם ואמר מקל שקד אני רואה מקל דייקא שהוא לרדות בו ע"כ אמר לו השי"ת היטבת לראות כי שוקד אני על דברי לעשותו. משא"כ במה שאמר סיר נפוח שכל אדם היה רואה כמוהו ע"כ לא נאמר שם היטבת לראות. ובזה יבואר הכתוב הנ"ל בטוב טעם ודעת. ויאמר ה' מזה בידך ר"ל ששאלו מה בידו ובאיזה בחי' הוא כעת וע"ז השיב לו משה ויאמר מטה כלומר אני בבחי' הטיי' שאוכל להטות א"ע לאיזה צד שארצה. ואז אמר לו השי"ת השליכהו ארצה. כלומר השלך הארציות וכל התאוות הגופניות מעליך וישליכהו ארצה שעשה כמו שאמר לו השי"ת והשליך מעליו כל ארציות ואז ויהי לנחש שראה הארציות והגופניות הוא מקליפות ומבחי' נחש הקדמוני ע"כ וינס משה מפניו כלומר שהי' רוצה לנוס מכל וכל מהארציות ולהפשיט א"ע מכל וכל מהגשמיות שלא ליגע בו כלל וכלל לזה אמר לו השי"ת לא זה הוא דרך הנכון כ"א שלא ידך ואחוז בזנבו ר"ל באפס קצהו ממנו מה שהוא מההכרח לקיום גופו ונפשו ולא להשליכו לגמרי וישלח ידו ויחזק בו ואז ויהי למטה בכפו שהי' מאז בידו להטות א"ע עם ארציות כרצונו והבן: